

LAITILAN KAUPUNGIN LASTENSUOJELUN PERHETYÖN ASIAKASPERHEIDEN KOKEMUKSIA PERHETYÖSTÄ

Hanna Aalto

Opinnäytetyö, kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Diak Länsi, Pori

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaali- ja kasvatustieteiden suuntautumis-
vaihtoehto

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Aalto, Hanna. Laitilan kaupungin lastensuojelun perhetyön asiakasperheiden kokemuksia perhetyöstä.

Diak Länsi, Pori, kevät 2012. 44 s., 2 liitettä

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaali- ja kasvatusalan suuntautumisvaihtoehto. Sosionomi (AMK).

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka tavoitteena oli selvittää Laitilan kaupungin lastensuojelun perhetyön asiakasperheiden kokemuksia perhetyöstä. Tarkoituksena oli selvittää, miten perheet olivat kokeneet lastensuojelun avohuollon perhetyöstä saamansa avun ja tuen sekä miten perhetyöntekijöiden tulisi kehittää omaa työtään vastaamaan asiakasperheiden tarpeisiin.

Tutkimusaineisto on koottu haastattelemalla neljää Laitilan kaupungin lastensuojelun perhetyön asiakasperhettä. Aineisto on kerätty helmikuussa 2012. Aineistonkeruumenetelmänä oli puolistrukturoitu teemahaastattelu. Analyysi toteutettiin teemoittelua käyttäen.

Lastensuojelun avohuollon perhetyölle asetettujen tavoitteiden tulee olla asiakaslähtöisiä ja konkreettisia. Vanhemmuuden tukeminen tarkoittaa usein tavalliseen arkielämään liittyvien taitojen opettelua sekä itsearvostuksen vahvistamista. Asiakkuuden taustalla ilmenee monenlaisia elämänhallinnan vaikeuksia.

Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että asiakasperheet kokivat hyötynensä perhetyöstä. Perhetyön avulla oli saatu aikaan positiivista muutosta perheiden elämänhallintaan. Perhetyön avulla saadaan perheiden tilanteisiin muutoksia, joilla turvataan lasten ja nuorten oikeus turvalliseen ja tasapainoiseen kasvuympäristöön sekä tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Asiasanat: perhetyö, lastensuojelu, vanhemmuus

ABSTRACT

Aalto, Hanna. Customer Experiences of Family Work in Child Protection in the Town of Laitila.

44 p., 2 appendices. Language: Finnish. Pori. Spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Program in Social Services, Option in Social Services and Education.

Degree: Bachelor of Social Services.

The thesis was a qualitative research. It aimed at to finding out customer experiences in family work within child protection in the town of Laitila. The purpose was to find out how families have experienced given help and support and how family workers should develop their work to meet customer expectations.

The study material was collected by interviewing four customer families of the family work within child protection in the town of Laitila. The interviews were done using half structured theme form. The analysis was made by themes.

Open care family work of child protection objectives should be customer oriented and concrete. Supporting parenthood means basically teaching the clients skills for everyday life and strengthen their self-confidence. The clients' backgrounds consist of a large variety of problems in life control.

The results of the thesis show that customer families experience family work useful. With the help of family work a positive change in the customer families' life control is achieved. The goals of child protection are also gained by doing family work within child protection.

Keywords: family work, child protection, parenthood

SISÄLLYS

SISÄLLYS	4
1 JOHDANTO	5
2 LASTENSUOJELU SOSIAALIPALVELUISSA	7
2.1 Kunnat lastensuojelun järjestäjinä	7
2.2 Lastensuojelun periaatteet	8
2.3 Lastensuojelun avohuolto ja tukitoimet.....	9
3 PERHETYÖ	11
3.1 Perhe ja vanhemmuus.....	12
3.2 Perhetyö osana avohuoltoa.....	13
3.3 Perhetyöntekijä.....	15
3.4 Aikaisemmat perhetyön tutkimukset.....	17
4 LAITILAN KAUPUNGIN LASTENSUOJELUN PERHETYÖ.....	19
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	23
5.1 Tutkimusmenetelmä	23
5.2 Tutkimusaineiston keruu.....	25
5.3 Tutkimusaineiston analyysi.....	26
5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	27
5.5 Tutkimusjoukko	28
6 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN ARVIOINTI.....	29
6.1 Lastensuojelun perhetyön asiakkuus	29
6.2 Perhetyön tavoitteet ja kokemukset perhetyöstä	30
6.3 Perhetyön kehittäminen.....	33
7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	35
7.1 Johtopäätökset ja kehittämisideat	35
7.2 Opinnäytetyön prosessi ja oppimiskokemukset.....	37
LÄHTEET	39
LIITE 1: KIRJE HAASTATELTAVILLE	42
LIITE 2: HAASTATTELURUNKO.....	43

1 JOHDANTO

Kiinnostukseni tutkimuksen aiheeseen sai alkunsa, koska työskentelen Laitilan kaupungin perhetyöntekijänä. Minua kiinnostaa tieto siitä, miten asiakasperheet ovat kokeneet saamansa avun perhetyöstä. Otin yhteyttä Laitilan kaupungin sosiaalijohtajaan ja kerroin halustani tehdä opinnäytetyöni Laitilan kaupungin sosiaalitoimelle.

Lastensuojelu on lasten ja nuorten hyvinvointia edistävää kuntien lakisääteisesti toteuttamaa työtä. Lapsilla on oikeus turvallisuuteen, hyvään kasvuympäristöön ja erityiseen suojeluun. Lastensuojelun lähtökohta ja tärkein periaate on lapsen etu. Lastensuojelun avohuollon tukitoimilla pyritään ehkäisemään lasten ja perheiden ongelmia. Tukitoimia toteutetaan perheissä tarvittaessa.

Perhetyöllä pyritään eri toiminnoilla tukemaan perheitä erilaisissa ongelmissa. Lastensuojelussa perhetyöstä vastaa sosiaalityöntekijä, mutta sitä tekee perhetyöntekijä. Tehtäväkenttä on laaja ja usein määrittelemätön. Perhetyö on osa avohuoltoa ja sitä toteutetaan useilla eri menetelmillä.

Laitilan kaupungissa perhetyötä tehdään sekä sosiaalitoimessa että lastenneuvolassa. Työskentelen perhetyössä yhdessä toisen perhetyöntekijän ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa. Perhetyö on asiakkaille maksutonta, mutta vaatii lastensuojelun asiakkuuden. Työtä tehdään prosessina yhdessä perheen kanssa. Aloituksen ja lopetuksen välissä yritetään saada aikaan muutos, jonka toteutumista arvioidaan prosessin aikana.

Tutkimuspainotteinen laadullinen opinnäytetyö toteutettiin teemahaastatteluna. Laitilan perhetyön asiakkaista haastateltiin neljää perhettä, joiden henkilöllisyys pidettiin salassa. Tavoitteena on tulosten avulla mahdollistaa perhetyöntekijöiden työn kehittäminen. Analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys koostuu lastensuojelusta, vanhemmuudesta sekä perhetyön kuvauksesta. Perhetyössä vanhemmuuden tukeminen on merkittävää. Vanhemmuuden rooli on monissa perheissä hämärtynyt. Perhetyöntekijän tavoitteena on työskennellä yhdessä perheen kanssa heitä tukien ja voimavarat huomioon ottaen.

Saamieni tutkimustulosten mukaan Laitilan lastensuojelun perhetyön asiakkaat ovat pääosin tyytyväisiä perhetyön toteuttamiseen. He kertoivat saaneensa tukea vanhemmuuteen ja kasvatustehtävässä toimimiseen. Vuorovaikutus ja luottamussuhde asiakkaan ja työntekijän välillä toimi haastateltujen mukaan hyvin. Keskusteluapu, rohkaisu ja arjessa selviytymisen tukeminen olivat asiakkaiden mielestä perhetyön toimivimpia menetelmiä.

2 LASTENSUOJELU SOSIAALIPALVELUISSA

Lastensuojelu on laaja käsite käsittäen lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisen, ehkäisevän työn ja korjaavan työn. Vanhemmat tai huoltajat ovat ensisijaisesti vastuussa lapsen hyvinvoinnista, mutta yhteiskunnan ja viranomaisten on tuettava heitä ja tarvittaessa puututtava lastensuojelutilanteeseen. (Sosiaaliportti i.a.)

Perustehtävinä lastensuojelussa ovat lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lastensuojelutehtävä. Yhteiskunnassa tehdään paljon muitakin lastensuojelua käsitteleviä päätöksiä esimerkiksi liikenteessä, alkoholipolitiikassa ja vanhempien työhön liittyvissä asioissa. (Sosiaaliportti i.a.)

Lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun ovat lastensuojelua koskevan lastensuojelulain tarkoitus. Lapsen oikeuksien turvaamisessa on oma osansa lastensuojelulain lisäksi myös muulla lainsäädännöllä, viranomaisilla ja koko yhteiskunnalla. Muita lastensuojeluun liittyviä lakeja ovat perustuslaki, lapsen oikeuksien yleissopimus ja laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. (Sosiaaliportti i.a.)

2.1 Kunnat lastensuojelun järjestäjinä

Kunnat järjestävät lastensuojelun palvelut ja toiminnot lastensuojelulain mukaisesti. Kunnalla täytyy olla tieto lastensuojelun tarpeesta kunnassa, jotta se pystyy järjestämään ehkäisevän ja perhekohtaisen lastensuojelun sisällöltään ja laajuudeltaan tarvetta vastaavaksi. (Kunnat.net i.a.)

Kunnan tulee myös varmistaa lastensuojelun toimintojen laadukkuudesta ja vaikuttavuudesta. Tässä auttaa laissa vaadittava kunnan suunnitelma lasten ja

nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi sekä kehittämiseksi. Näin tuen tarpeessa oleville lapsille, nuorille sekä perheille saadaan taattua räätälöidyt ja tarpeenmukaiset palvelut. (Kunnat.net i.a.)

Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan kunnissa peruspalveluissa kuten neuvoloissa, terveydenhuollossa ja oppilaitoksissa. Ehkäisevässä työssä ei edellytetä lastensuojelun asiakkuutta, vaan työ on osa perheiden palveluja. (Sosiaali- ja terveysministeriö i.a.)

Kunnan sosiaalitoimi ottaa lastensuojeluasian vireille hakemuksesta, kun on otettu vastaan pyyntö lastensuojelutarpeen arvioinnista, kun on tehty lastensuojeluilmoitus tai kun muuten saadaan tietää lastensuojelun tarpeesta. Tarve arvioidaan kiireellisissä tapauksissa heti, muuten seitsemän päivän kuluessa. Lastensuojelun asiakkuus jatkuu tai päättyy lastensuojelutarpeen selvityksen tekemisen jälkeen. (Sosiaali- ja terveysministeriö i.a.)

2.2 Lastensuojelun periaatteet

Lapsen etu on lastensuojelun lähtökohta ja tärkein periaate. Kaikissa lapsia koskevissa päätöksissä toimitaan ensisijaisesti lapsen parasta ajatellen. Lastensuojelutoimet perustuvat aina lakiin. Lastensuojelu on kunnille kuuluva tehtävä, josta vastaavat sosiaalityöntekijät. (Lastensuojelu.info i.a.)

Lastensuojelun kohteena ovat aina olleet turvattomat lapset. Eri aikoina turvattomuuden syyt ovat vaihdelleet. Nykyään puhutaan lasten pahoinvoinnista tai heidän laiminlyömisestään, joka ilmenee monenlaisina turvattomuuden kokemuksina, oireiluna ja ongelmina. Tavanomaisia syitä lasten ja nuorten suojelun tarpeeseen ovat vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat, erilaiset vuorovaikutus- ja tunne-elämän ongelmat, koulunkäyntivaikeudet, psyykkiset ongelmat tai päihdeiden käyttö. Ajalle ominaista kuitenkin on, että yksiselitteistä syytä pahoinvointiin ei ole, sillä useat tekijät vaikuttavat lapsen suojelun tarpeeseen. (Kananoja ym. 2007, 132.)

Optimaalisuuden periaate on lastensuojelun toimien takana, koska niitä ei ole tarkoitettu toteutettavaksi asteittain kevyestä raskaaseen. Lapsen etu on aina keskeisin periaate ja päätökset tekee sosiaalityöntekijä. Optimaalisuus näkyy myös siinä, että lastensuojelutoimet kovenevat vain kun avohuollon tukitoimet ovat riittämättömiä. (Mattila 2004, 70.)

Lastensuojelulaissa keskeisintä on perhe- ja yksilökohtaisen lastensuojelun käsite. Perhe on lastensuojelun taustalla, mutta erityistä huomiota kohdistetaan suojelun tarpeessa olevaan lapseen. Tavoitteena on työskennellä yhdessä perheen kanssa sitä tukien ja voimavarat huomioon ottaen. (Mattila 2004, 77.)

Lastensuojelulaissa määritellään perheille tarjottava tuki kolmella käsitteellä: avohuollon tukitoimet, sijaishuolto ja jälkihuolto. Avohuollossa lasta tai perhettä tuetaan omassa ympäristössä ohjauksellisella otteella. Sijaishuolto seuraa lapsen huostaanottoa ja tapahtuu kodin ulkopuolella, niin pitkään kuin siihen on edellytykset. Jälkihuoltoon siirrytään kun huostaanotto päättyy ja tukimuodoiksi soveltuvat avohuollon tukitoimet. (Mattila 2004, 77-78.)

2.3 Lastensuojelun avohuolto ja tukitoimet

Avohuollon tukitoimien järjestäminen on kuntien velvollisuus, kun kunnassa on lapsia tai nuoria, joiden kehitys ja terveys ovat vaarantuneet. Osana sosiaalityötä lastensuojelun avohuolto kohdennetaan sinne minne täytyy: perheille, yksittäisille lapsille, asuinalueille, kouluille tai riskiryhmille. Kasvun ja kehityksen tueksi järjestetään tukea, hoitoa, apua ja kontrollia. Näin pyritään ehkäisemään ongelmien syntyä ja kasautumista. (Bardy, Salmi & Heino 2003, 90).

Kun lastensuojelun tarve ilmenee, avohuollon tukitoimiin on ryhdyttävä viipymättä. Ne ovat ensisijaisia huostaanottoon ja sijaishuoltoon nähden. Avohuollon tukitoimien on oltava lapsen edun mukaisia, riittäviä sekä mahdollisia. Niiden tarkoituksena on tukea lapsen kehitystä. (Sosiaaliportti i.a.)

Tukitoimina voidaan suunnitella ja toteuttaa taloudellista tukemista asumisen ja toimeentulon turvaamiseksi. Ongelmatilanteen selvittäminen on tärkeätä, jotta muut tukitoimet voidaan määritellä. Hoito- ja terapiapalvelut voivat olla tarpeellisia lapsen kuntoutumisessa. Lapsi ja perhe voi saada tukihenkilön tai –perheen tai he voivat hyötyä vertaistukiryhmästä. Joskus perheelle voi olla tarpeellista saada loma- ja virkistystoimintaa. Perhetyö on yksi avohuollon tukitoimista ja se esitellään myöhemmin tarkemmin. (Sosiaali- ja terveysministeriö i.a.)

Avohuollon tukitoimet toteutetaan tapaamalla lasta ja perhettä säännöllisesti sekä pyrkimällä sujuvaan yhteistyöhön. Tukitoimista tehdään niitä myönnettäessä päätös ja toimet kirjataan asiakassuunnitelmaan. (Sosiaaliportti i.a.)

Lastensuojelullisilla perusteilla voidaan järjestää perhetyötä, joka on asiakkaalle maksutonta. Sosiaalityöntekijä tekee päätöksen tuen tarpeesta ja voi tarvittaessa velvoittaa perhe ottamaan perhetyö vastaan. Perhetyöllä pyritään välttämään huostaanotto ja sijoitus tarjoamalla tukea ja kontrollia. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 43-44.)

3 PERHETYÖ

Perhetyö käsitteenä ja terminä on joskus epäselvä; joskus se käsitetään ammattilaisten sektorirajat ylittävänä tapana tehdä työtä ja toisinaan nimenomaan palkatun perhetyöntekijän tekemänä työnä. Yleisimmin perhetyönä tarkoitetaan ammattilaisten tekemää työtä, jonka kohteena on perhe ja sen jäsenet. (Nätkin & Vuori 2007, 7.)

Perhetyötä voidaan toteuttaa virallisesti tai epävirallisesti, osana arkea. Tuki voi myös olla hyvin syvällistä puuttumista, perheen ongelmallinen tilanne voi vaatia virallisen väliintulon. Perhetyö on käytännöllistä työtä, jota voi olla vaikea määrittellä. Työn tapahtuminen asiakkaan arjessa ja työntekijän yhteistyö asiakkaan kanssa ovat merkittävät tekijät työssä. (Puonti ym. 2004, 240).

Lastensuojelulain perusteluissa perhetyöllä tarkoitetaan esimerkiksi perheen kotona tehtävää perhetyötä, joka voi olla erilaista tukea antavaa toimintaa erilaisissa arjen toiminnoissa. Perhetyöllä voidaan mm. tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään, tehdä vanhemmuuden arviointia ja järjestää lapselle hänen hyvinvointiaan tukevaa toimintaa. Perhetyö on usein käytännön avun ja psykososiaalisen tuen yhdistelmä. Perhettä autetaan kokonaisuutena, mutta myös yksilöllisiin tarpeisiin vastataan.

Moniammatillisuus on yleistä perhetyössä, koska työssä vaaditaan usein osaamista ja tietoa eri tahoilta. Perhetyössä on mahdollista ylittää hallinnolliset tai organisaatioiden väliset rajat, koska työhön osallistuvat eri ihmiset eri instituutioista. (Nätkin & Vuori 2007, 7.)

Perhetyön asiakkaan vuorovaikutuksen perusedellytykset eli emotionaalinen ja sosiaalinen kompetenssi eli kyky tarkastella omia tunteita, edistää omia päämääriään ja ylläpitää myönteisiä suhteita, ovat usein heikot. Myös sosiaaliset taidot voivat olla puutteelliset. Perhetyöntekijän vastuuna ammattilaisena on kehittää asiakkaan vuorovaikutustaitoja, ohjata

vuorovaikutuksen kulkua asiakassuhteessa ja tunnistaa mahdolliset esteet taitojen oppimiselle. (Järvinen ym. 2007, 103-104.)

3.1 Perhe ja vanhemmuus

Perhe vaikuttaa lapsen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen olemalla tämän tärkein ihmissuhdeverkosto. Vanhempien keskinäinen vuorovaikutus, arvot ja asenteet sekä välien muotoutuminen lapsen kanssa vaikuttavat joko positiivisesti tai negatiivisesti lapsen kehitykseen. Perheen yhteenkuuluvuuden tunne ja säännöllinen sekä turvallinen elämä tukevat lasta. Ongelmat vanhemmuuden toteuttamisessa ovat mahdollisia, vanhemmuus ei aina ole helppoa. Vanhempana toimimiseen riittää riittävän hyvä vanhemmuus, joka on aikuisen oma psyykkinen tasapaino, kyky pitkäaikaisiin ihmissuhteisiin, kyky erottaa omat ja lapsen toiveet, kyky asettua lapsen asemaan, johdonmukaisuus, turvallisuuden luominen ja kyky sietää erilaisia tunnereaktioita. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.)

Vanhemmuus tarkoittaa oikeutta ja velvollisuutta huolehtia omien lasten hyvinvoinnista. Tehtävään sisältyy tarjota kasvatuksessa ymmärrystä, turvaa ja hellyyttä ilman ruumiillista kuritusta. Vanhempi saa päättää lapsen kasvatuksesta, hoidosta, asuinpaikasta ja muista lasta koskevista asioista. (Lastensuojelu.info i.a.)

Vanhemmuustyylillä vaikuttaa lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Välittävänä tekijänä ovat kasvatuskäytännöt ja lapsen ja vanhemman välinen tunneilmasto. Vanhemmuustyylillä näkyy lapsen kontrolloinnissa, se voi olla sallivaa, autoritaarista tai auktoritatiivista. Autoritaarinen tai salliva vanhempi on joko liian vaativa tai riittämättömästi vaativa. Samoin lämmön osoitus lapselle vaihtelee laidasta toiseen. Auktoritatiivinen vanhemmuus on optimaalista, koska sen on lapsilähtöistä, johdonmukaista ja perusteltua. (Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 48-50.)

Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutussuhde rakentuu persoonien vaikutuksessa. Vanhemman tulee olla aikuinen hyvällä itsetunnolla ja tunnistaa omat tunteensa. Lapselle tulisi pystyä tarjoamaan turvallisuus, hellyys ja rajat. Lasten tarpeet ovat erilaisia, ja niihin pitäisi pystyä vastaamaan yksilöllisesti. Vanhemmuudesta on tullut osittain jaettava, yhteiskunnalla on roolinsa lasten kasvatuksessa. On pohdittava onko vanhemmuus vain ydinperheen tehtävä vai kasvatetaanko lapsia yksilöllisesti. (Saarnio 2004, 242-243.)

Vanhemmuus voi olla haastava tehtävä, mutta siitä suoriutumiseen riittää riittävä vanhemmuus. Riittävät rajat, läsnäolo, rakkaus ja turvallisuus ovat ne, mitä aikuiselta odotetaan. Riittämätön vanhemmuus näkyy aikuisen vieraantumisenä itsestä. Perheessä ei pystytä puhumaan asioista tai näyttämään tunteita. (Saarnio 2004, 243-244.)

Vanhempi, joka ei jostain syystä kykene toimimaan hyvänä vanhempana, ei aina näe omia ongelmiaan. Kriisit ja paineet vievät myös vanhemman voimavaroja vanhemmuudesta. Lastensuojelun asiakkuus herättää luonnollisesti vastustusta vanhemmassa. Tällöin työntekijän tehtävänä on yrittää synnyttää motivaatio yhteistyöhön. (Mäenpää & Törrönen 1996, 9.)

Vanhemmuus ei lopu lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen, ei edes huostaanoton tai sijoituksen yhteydessä. Avohuollon tukitoimien yhteydessä vanhemmilla on oikeus päättää kaikista lasta koskevista asioista. Sijoituksen tai huostaanoton yhteydessä huoltajuus säilyy vanhemmilla, mutta olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta ja huolenpidosta vastaa kunnan sosiaalitoimi. (Lastensuojelu.info i.a.)

3.2 Perhetyö osana avohuoltoa

Perhetyö avohuollon toimintamuotona ei ole uusia asia. Perusteluja työn toteuttamiselle löytyy niin ammatilliselta, sisällölliseltä kuin käytännölliseltä kannalta. Lastensuojelun virastoissa ja viranomaisten kanssa työskentelyn

ongelmat ovat ammatillinen perustelu, koska virallisuus usein vähentää tuntumaa perheen arkeen. Sisällöllinen perustelu näkyy perhetyön mahdollistamassa arkisessa, jatkuvassa ja intensiivisessä toiminnassa. Lastensuojelussa tarvitaan perinteisen viranomaisasioinnin lisäksi neutraaleja ja perhelähtöisiä työmuotoja. Käytännöllisesti ajatellen perhetyön avulla saavutettavat perheiden yhdessä pysyminen ja laitoshuollon väheneminen ovat hyvät perusteet perhetyölle. (Hurtig 2003, 25-26.)

Sosiaalihuollosta vastaavalla taholla on lastensuojelulain mukainen velvoite järjestää tarvittaessa avohuollon tukitoimena perhetyötä. Perhetyö voi olla ohjaavaa, avohuollollista, avotyötä, toiminnallista avotyötä, tehostettua perhetyötä, perhetukityötä tai perheen yhdistettyä hoitoa toimintaympäristön mukaan. Yleisemmin perhetyötä tehdään lastensuojelun avohuollossa tai sijaishuollossa. (Heino, Hurtig & Berg 2000, 10; Puonti ym. 2004, 240.)

Perhetyössä työn kohteena ja asiakkaana ovat perheet sekä sen jäsenet. Neuvonnalla, valistuksella ja kasvatuksella perheen kanssa tehdään jotain tai heille tehdään jotain. Työtä tehdään perheen kanssa ottaen heidän osalliseksi. (Nätkin & Vuori 2007, 8.)

Perhetyön kautta on mahdollista havainnoida yhteiskunnan tilaa. Perheitä tutkitaan, niistä kerätään tietoa ja sitä kautta saadaan tietoa niiden tilasta ja arvioita toimivuudesta. Ongelmia pyritään ehkäisemään ja tarvittaessa perheen tilannetta korjataan. Perheen yhdessä pitäminen on yleensä tavoitteena, mutta joskus perhe joudutaan erottamaan. (Nätkin & Vuori 2007, 17.)

Avohuollon työmuotona perhetyö on voimakkaasti sopimuksellista. Perheellä on valtion kanssa sopimus, että se tarjoaa palveluja ongelmien ratkaisemiseen. Perhe tekee työn sisällöstä sopimuksen ammattilaisen kanssa. Sopimukset syntyvät vuorovaikutuksessa ja dialogeja käyden. Ei ole yhtä oikeaa toimintatapaa, vaikka tavat ja normit voisivat siihen kannustaa. (Hurtig 2003, 175-177.)

Huoli on usein perhetyön motiivi. Huolta voidaan kokea perheestä tai erityisesti lapsista. Huolta kokemalla yritetään saada aikaiseksi hyvää. Perhetyössä pyritään ennakoimaan ja ehkäisemään haittavaikutuksia ja suojelemaan perheitä. Kun huolta koetaan, on olemassa tieto perhettä uhkaavista ongelmista. Huolen kokeminen on aina subjektiivista ja sen kanssa voidaan liikkua harmaalla vyöhykkeellä. Huoli sijoittuu vakavuudeltaan yleisen ehkäisevän työn ja tapauskohtaisen kriisityön väliin. (Nätkin & Vuori 2007, 18-20.)

Huolen puheeksiottamisen menetelmää voidaan käyttää kun perhetyöntekijä tuntee huolta perheen tilanteesta ja haluaa puuttua siihen varhaisessa vaiheessa. Puheeksiottaminen on tietoista ennakointia, jonka avulla voidaan ajoissa löytää oikeat tukimuodot ja etsiä voimavaroja. Huolen vyöhykkeen ja puheeksiottamisen lomakkeen avulla työntekijä saa selvitettyä oman subjektiivisen huolensa ja auttamismahdollisuutensa. (Järvinen ym. 2007, 156-160.)

3.3 Perhetyöntekijä

Lastensuojelun perhetyö on ammatillista toimintaa, vaikka se tapahtuu arkisissa yhteyksissä. Työtä säätelevät yhteiskunnalliset, institutionaaliset, juridiset ja hallinnolliset ehdot ja normit. Sekä perhetyöntekijä että asiakas rakentavat omalla persoona- ja orientaatiopainotuksillaan työn käytäntöjä ja menetelmiä. (Hurtig 2003, 62-63.)

Perhetyöntekijä lastensuojelussa tarkoittaa eri ammattinimekettä kuin esimerkiksi päivähoitossa perhetyötä tekevä henkilö. Perhetyöntekijä voi toimia eri sektoreilla: terveydenhuollossa, sosiaalipalveluissa, kasvatuksessa tai opetuksessa. Tällöin ammatillinen koulutus, ammattieettiset periaatteet ja työssä käytettävät teoriat tai menetelmät vaihtelevat. (Heino 2008, 50-51.)

Lastensuojelussa sosiaalityöntekijä on vastuussa koko asiakkuusprosessista, myös avohuollon tukitoimista. Perhetyöntekijä on usein sosiaalityöntekijän työparina perhetyötä ja muita avohuollon tukitoimia tekevä sosiaaliohjaaja. Sosiaalihuollon tehtävärakennetta koskevissa suosituksissa sosiaaliohjaajien koulutuksena pidetään joko sosionomi (AMK), geronomi (AMK) tai kuntoutuksen ohjaaja (AMK). Eri ammattiryhmät sijoittuvat asiakasprosessissa eri tehtäviin. (Sarvimäki & Siltaniemi 2007, 21; 29-31.)

Perhetyöntekijä toimii usein moniammatillisessa työympäristössä. Eri tahojen erilaiset käsitykset työn sisällöstä vaativat perhetyöntekijältä itseltään selkeää käsitystä oman työn sisällöstä ja jatkuvaa ammatillisuuden muistamista. Täsmällisen tehtävämääritelmän puuttuessa työkäytännöt täytyy usein muodostaa paikallisen tai kulloisenkin tilanteen mukaan. (Sosiaaliportti i.a.)

Ydintehtävänä perhetyöntekijän työssä on toimia annetun tehtävän mukaisesti joko selvittäen tuen tarvetta tai toimien rajatusti etukäteen sovitun tavan mukaan. Ohjaus ja neuvonta ovat yleinen toimintatapa, jossa asiakkaalle annetaan apua ongelmallisten tilanteiden ratkaisemiseen. Tukeminen ja rohkaisu nousevat esiin usein muun työn ohella, vaikka varsinainen työtehtävä liittyy muuhun asiaan. Tuki ja kontrolli ovat keskeistä perhetyöntekijän työssä. Asiakkaiden kanssa täytyy pystyä toimimaan luottamuksellisessa suhteessa huomioiden lapsen etu ja samalla toimia sosiaalitoimen tehokkuuden ja tuloksellisuuden vaatimusten mukaisesti. (Hurtig, Hautajärvi & Rantalaiho 2003, 52-54; 56; 58; 60, Sosiaaliportti i.a.)

Perhetyöntekijä tukee työssään perheen toimintakykyä ja arjen hallintaa. Keskeisimpänä sisältönä on kodin arjen hallinnan ja toimintakyvyn tukeminen ohjaamalla vanhempia arjen asioissa sekä arvioimalla taloudellista tilannetta ja toimintakyvyn eri osa-alueita. Myös parisuhdetta ja vanhemmuutta tuetaan keskustelemalla ja pohtimalla asioita yhdessä vanhempien kanssa. Merkittävässä osassa on lasten hoidossa ja kasvatuksessa ohjaaminen huomioimalla perusturvallisuuden merkitys ja lisäämällä kasvatustietoutta, kuin myös lapsen edun turvaaminen lainmukaisuutta seuraten, ennakoivalla työllä ja tarvittaessa puuttuen. Perhetyön aineeton sisältö näkyy perheen

vuorovaikutustaitojen tukemisessa havainnoimalla, niiden merkityksestä kertomalla ja myönteisyyttä korostamalla. Työ sisältää sosiaalisen verkoston ylläpitämistä ja vahvistamista hahmottamalla ja vahvistamalla perheen tietämystä omista ja viranomaisverkostoista. (Järvinen ym. 2007, 84-85.)

Vuorovaikutustaidot ja kyky luoda luottamuksellisia asiakassuhteita ovat perhetyöntekijän tärkeimmät tehtävät. Inhimillisessä suhteessa näyttäytyy Heinin, Bergin & Hurtigin (2000) mukaan monia erityispiirteitä:

- ammatillinen työntekijä vs. ystävä
- läheisyys vs. etäisyys
- työnohjauksen välttämättömyys
- varhainen vs. myöhäinen interventio
- suhde arkiseen tekemiseen
- metodi vs. terve maalaisjärki
- pieniä iloja.

(Heino, Berg & Hurtig 2000, 43-47.)

3.4 Aikaisemmat perhetyön tutkimukset

Perhetyöstä on tehty paljon erilaisia tutkimuksia ja selvityksiä, joten ajantasaista tietoa on mahdollista saada helposti. Osa tutkimuksista tai selvityksistä on käytetty tässäkin työssä lähteenä. Haku Googlestä 12.4.2012 hakusanoilla ”perhetyö tutkimus” tuottaa hakutuloksina tutkimuksia, joiden keskeiset termit tai käsitteet ovat myös tässä opinnäytetyössä keskeisiä: lastensuojelun avohuolto, perhetyö ammattikäytäntönä, perheen arki, perheen voimavarat ja moniammatillisuus.

Mirja Korkiakangas on saanut tutkimuksessaan Tapaustutkimus asiakaslähtöisistä työorientaatiosta lastensuojelun perhetyössä (2005) tuloksia, jotka tukevat Laitilassa tehtävää lastensuojelun perhetyötä. Korkiakankaan tutkimuksessa on haastateltu asiakasperheitä, sosiaalityöntekijöitä ja perhetyöntekijöitä temahaastatteluna, jonka pääteemat koskevat perhetyön

päämääriä, tukimuotoja ja eri osapuolten välistä toimintaa. Tuloksista selviää, että perhetyö lähtee liikkeelle huolena lapsesta ja sitä toteutetaan perhekeskeisesti ratkaisuja etsien. (Korkiakangas 2005, 4; 15.)

Asiakkaiden kokemusten kartoittaminen on tärkeätä, jotta tarjottava palvelu on laadukasta, vastaa kysyntään ja kehittyy. Jaana Pietinhuhta on tutkinut opinnäytetyössään (2008) Porin lastensuojelun perhetyön yksikön asiakasperheiden kokemuksia perhetyöstä. Hän sai tutkimustulokseksi päätelmän, jonka mukaan perhetyöllä on avohuollon tukitoimena merkittävä perheitä voimaannuttava rooli. Porin kaupungin perhetyöntekijät ovat voineet käyttää opinnäytetyön tuloksia hyväkseen. (Pietinhuhta 2008, 6; 40.) Tämän opinnäytetyön tavoitteena on myös saada asiakkaiden kokemuksia selville ja näin saada Laitilan kaupungille vastaava hyöty.

Myös Terhi Simppulan ja Marja Vuorisalon tekemä opinnäytetyö ”Kanssakulkija arjessa” Asiakasperheiden kokemuksia lastensuojelun avohuollon perhetyöstä (2002) käsittelee samoja asioita kuin tämä opinnäytetyö. Työelämälähtöisyys on tärkeä opinnäytetyön merkittävyyden kannalta. Asiakkaiden äänen kuuleminen ja kokemusten kerääminen on kehittämisen kannalta tärkeätä, mutta työn sisällön ja menetelmien kannalta myös työntekijöiden tai työn tilaajan eli kaupungin tulisi olla työstä kiinnostunut.

Simppulan ja Vuorisalon (2002) opinnäytetyö on sisällöltään lähellä tätä opinnäytetyötä, vaikka sen on toteutettu hyvin erilaisessa kunnassa, Helsingissä. Heidän työnsä nimi ”Kanssakulkija arjessa” kuvaa hyvin sitä mitä työssäni Laitilan kaupungin perhetyöntekijänä teen päivittäin. Teema nousee esille myös tämän työn taustalla olevassa teoriassa. Omissa tutkimustuloksissani saan samansuuntaisia tuloksia kuin Simppula ja Vuorisalo. Perhetyöstä on todettu olleen hyötyä perheille ja perheen äiti on saanut tukea jaksamiseen ja vanhemmuuteen. Vuorovaikutuksen ja luottamuksen merkitykset ovat suuret. (Simppula & Vuorisalo 2002, 25-26.) Aikaisempien tutkimuksien perusteella näkisin myös oman opinnäytetyöni toteuttamisen tärkeäksi ja ajankohtaiseksi.

4 LAITILAN KAUPUNGIN LASTENSUOJELUN PERHETYÖ

Laitilan kaupungissa perhetyö on sosiaalitoimen alaista ja sitä tehdään sekä sosiaalitoimen että lastenneuvolan toimesta. Sosiaalitoimen kautta toteutetaan lastensuojelun perhetyötä ja perhepalvelua. Lastensuojelun perhetyö on asiakkaalle maksutonta ja perhepalvelu maksullista palvelua. Laitilassa työskentelee sosiaalitoimen perhetyössä kaksi perhetyöntekijää. He toimivat yhteistyössä kolmen lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa. Lastenneuvolassa toimii yksi osa-aikainen perhetyöntekijä / terveydenhoitaja.

Lastensuojelun perhetyötä tehdään perheissä, joilla on lastensuojeluasiakkuus. Asiakkuus on syntynyt jonkin lastensuojelullisen huolen vuoksi. Perhetyö on suunnitelmallista ja tavoitteellista työtä. Työskentelyn alkaessa laaditaan kirjallinen perhetyön suunnitelma yhdessä perheen vanhemman tai vanhempien kanssa. Perhetyöntekijät työskentelevät perheen kotona lasten ja vanhempien kanssa, tarpeen mukaan sekä yhdessä että erikseen.

Perhetyön tavoitteena on aikaansaada muutos nykyiseen perhetilanteeseen huolen poistamiseksi. Perhetyö auttaa ja tukee lapsiperheitä löytämään uusia näkökulmia ja toimintatapoja arjesta selviytymiseen. Vanhempien sitoutuminen perhetyöhön on yhteistyön edellytyksenä. Perhetyössä tarkastellaan ja arvioidaan perheen kokonaistilannetta yhdessä vanhempien kanssa. Työskentelyn käynnistyttyä vanhemmat asettavat itselleen tavoitteen, joka ohjaa perhetyötä. Lasten aktiivinen mukanaolo on tärkeää, samoin lasten vastuuttaminen työskentelyyn ikätason mukaan.

Perhepalvelun asiakasperheillä ei ole lastensuojeluasiakkuutta eikä heistä siten ole lastensuojelullista huolta. Perhepalvelun asiakkaita ovat lapsiperheet, jotka tarvitsevat perhetyöntekijän apua tilapäisesti jossakin lasten hoitoon ja huolenpitoon tai arjen sujumiseen liittyvässä asiassa. Avuntarve voi olla esim. lasten päivähoitoon ja hoitopaikasta kotiin kuljetusta tai saattamista tai sitten

perhetyöntekijää tarvitaan kotiin lasten kanssa esimerkiksi vanhemman lääkärisäkäynnin tms. ajaksi.

Normaalisti vanhemmat hoitavat tällaiset asiat, mutta esimerkiksi äkillinen sairastuminen estää vanhempaa hoitamasta velvollisuuttaan. Kaikilla ei myöskään ole mahdollisuutta saada sukulaisia tai muita läheisiä ihmisiä avukseen näihin tilanteisiin. Avuntarpeen ilmaantuessa vanhempi ottaa yhteyttä sosiaalityöntekijään, joka selvittää perhetyöntekijöiden mahdollisuuden tehdä tällaisia työtehtäviä muiden töiden ohella. Apu räätälöidään perheen tarpeen ja perhetyöntekijöiden aikataulun mukaan. Myös perhepalvelusta laaditaan kirjallinen suunnitelma.

Lastenneuvolan perhetyö on ennaltaehkäisevää, muuta neuvolatyötä täydentävää palvelua. Perhetyöntekijä toimii yhteistyössä äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajien kanssa. Palvelua tarjotaan pikkulapsiperheille jo odotusajasta lähtien. Tavoitteena on tukea ja antaa apua vanhemmuuteen kasvussa sekä antaa tietoa odotukseen ja vauvan kasvuun sekä kehitykseen liittyvissä asioissa. Perhe voi tarvita tukea erilaisten vauvajan ongelmien kanssa. Perhetyöntekijä antaa myös imetys-, vauvahieronta- ja kantoliinaohjausta. (Laitilan sosiaalityö 2009.)

Perhetyön aloittamisesta ei tehdä kirjallista päätöstä vaan sosiaalityöntekijä informoi perhetyöntekijöitä uusista asiakkaista. Perhetyöntekijät suorittavat kotikäynnin sosiaalityöntekijän kanssa, jolloin keskustellaan perheen kanssa perhetyön tai -palvelun aloittamisesta ja laaditaan yhdessä kirjallinen perhetyön suunnitelma. Perhetyön suunnitelma on samalla päätös perhetyön tai -palvelun aloittamisesta. Yhteistyö perheen kanssa voidaan aloittaa myös jo ennen suunnitelman laatimista.

Sosiaalityöntekijän ja perhetyöntekijöiden ensimmäinen tavoite on saada perheen aikuiset sitoutumaan yhteistyöhön ja näkemään lastensa tarpeet. Perhetyön suunnitelmaan kirjataan

- perheen henkilötiedot

- tiedot yhteistyön kannalta oleellisista omaisista ja ystävistä yhteystietoineen
- perheen viranomaisverkosto ja perheeltä saatu lupa perhetyöntekijöille olla yhteydessä verkostoon perheen asioissa
- lastensuojelun asiakkuus
- perheen nykytilanne
- työlle asetetut tavoitteet ja keinot sekä työn kesto
- väliarvioinnin ajankohta
- suunnitelman laadinnassa läsnä olleet
- sosiaalityöntekijän ja vanhemman tai vanhempien allekirjoitukset.

Laitilassa käytettyjä perhetyöntekijän keinoja havahduttaa perheen aikuiset näkemään oman toimintansa vaikutus perheessä ovat keskustelut, neuvot, ohjeet ja käytäntöjen opettaminen. Tarkoituksena on, että tavoitteen mukainen *muutos* tapahtuisi jatkossa. Työskentelyn apuvälineinä ovat esim. *vanhemmuuden roolikartta*® ja *perhenavigaattori*, joita yhdessä läpikäymällä perhetyöntekijä ja perheen aikuiset pyrkivät asetettuihin tavoitteisiin. Perhetyöntekijät dokumentoivat havaintonsa kultakin kotikäynniltä toimiston tietokoneella olevaan Pro Consona -ohjelmaan.

Perhetyöntekijät tapaavat sosiaalityöntekijän toimistolla viikon välein järjestettävissä *arviointineuvotteluissa*. Neuvottelut ovat samalla perhetyöntekijöiden konsultaatiotilanteita. Perhetyöntekijät ovat tarpeen mukaan yhteydessä muihin yhteistyökumppaneihin henkilökohtaisesti tai sosiaalityöntekijän kautta. Perheellä saattaa olla eri tilanteissa useita kontakteja eri viranomaisiin perhetyön aikana. Perhetyöntekijät kutsutaan tarvittaessa myös perheen verkostopalaveriin ja he voivat pitää yhteyttä perheen luvalla eri tahoihin myös verkoston ulkopuolella.

Perhetyön suunnitelman tarkistus eli *väliarviointi* suoritetaan käytännössä sosiaalityöntekijän ja perhetyöntekijöiden suorittaman kotikäynnin yhteydessä. Väliarvioinnissa sosiaalityöntekijä, perhetyöntekijät ja perheen vanhempi tai vanhemmat keskustelevat, onko perhetyöllä päästy asetettuihin tavoitteisiin ja

pohditaan yhdessä tavoitteita ja keinoja jatkotyöskentelylle. Asiat kirjataan väliarviointilomakkeelle, johon kirjataan myös seuraavan arvioinnin ajankohta. Lomakkeelle kirjataan myös arviointiin osallistuneet henkilöt. Lomakkeen allekirjoittavat sosiaalityöntekijä ja perheen vanhempi tai vanhemmat. Väliarviointeja voi olla useampia perhetyön aikana.

Perhetyö päättyy aikanaan, kun tarvittava muutos on tapahtunut tai perhetyöllä ei saavuteta tuloksia. Perheen lapsi on voitu sijoittaa perheen ulkopuolelle ja muut tukipalvelut ovat tarkoituksenmukaisempia. Sosiaalityöntekijä tekee päätöksen perhetyön päättymisestä. Ennen päätösneuvottelua perhetyön käyntejä harvennetaan. *Päätösneuvottelu* järjestetään perheen kotona, ja siinä sosiaalityöntekijä kirjaa perheen nykytilanteen, arvion tavoitteiden toteutumisesta sekä perheen tulevaisuuden suunnitelmat päätösneuvottelulomakkeelle. Lomakkeelta ilmenevät myös neuvottelussa mukana olleet henkilöt ja lomakkeen allekirjoittavat sosiaalityöntekijä ja perheen vanhempi tai vanhemmat.

Sosiaalityöntekijän ja perhetyöntekijöiden kesken päätetään, että perhetyön päättymisen jälkeen perhetyöntekijä käy tarvittaessa tapaamassa perhettä yhden tai useamman kerran. Tilanteen mukaan perhetyö voi alkaa perheessä uudelleen piankin. Sosiaalityöntekijä seuraa perheen tilanteiden kehittymistä ja pitää yhteyttä perheen yhteistyötahoihin. (Laitilan sosiaalitoimi 2009.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyö on tutkimuspainotteinen opinnäytetyö. Sen aiheena on asiakkaiden kokemukset lastensuojelun perhetyöstä Laitilan kaupungissa. Opinnäytetyö on työelämälähtöinen, koska sen tulosten avulla Laitilan kaupungin perhetyöntekijät pystyvät kehittämään työtään.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää teemahaastattelun avulla, miten lastensuojelun avohuollon asiakasperheet ovat kokeneet perhetyöntekijöiltä saamansa tuen ja avun. Teemahaastatteluun osallistui neljä asiakasperhettä. Teemahaastattelu valittiin sopivaksi menetelmäksi, koska se antaa haastateltaville mahdollisuuden tuoda asioita esille vapaasti. Haastateltavat perheet eivät ole opinnäytetyön tekijän asiakkaita. Näin tutkimuksen luotettavuutta saadaan lisättyä.

Tutkimuksen tarkoituksena on kuulla lastensuojelun avohuollon perhetyön asiakasperheiden kokemuksia perhetyöstä ja antaa tutkimuksen tulosten perusteella kehittämisideoita Laitilan sosiaalitoimiston perhetyöntekijöille. Tutkimustuloksia hyödyntämällä perhetyöntekijät voivat kehittää omaa työtään sekä työmenetelmiä. Lopullinen tutkimustehtävä muodostui aineiston analyysin teon aikana ja tutkimuskysymykseksi muodostui: miten asiakasperheet ovat kokeneet lastensuojelun avohuollon perhetyön?

5.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan todellista elämää ja suorittamaan tutkimus kokonaisvaltaisesti, (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 152.)

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu tutkimusmenetelmä, joka sijoittuu lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliin. Tyypillisesti kysymyksiä ei ole laadittu tarkkaan muotoon, vaan käytetään tiettyjä teema-alueita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 197.)

Teemahaastattelulle ominaista on, että haastateltavilla on yhtenäinen tausta ja että tutkija on kerännyt tutkittavasta asiasta taustatietoa. Näiden pohjalta tutkija laatii alustavan haastattelurungon varsinaisia haastatteluja varten. Teemojen avulla haastattelu etenee ottaen huomioon haastateltavien ajatukset ja merkitykset. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48.)

Haastattelun teema-alueet nousevat käytetystä teoriasta. Teoreettiset peruskäsitteet luovat haastattelurungon sisältämien teema-alueiden alakäsitteet. Käsitteitä tarkennetaan tarvittaessa itse haastattelutilanteessa joko tutkijan tai tutkittavan toimesta. Tutkimuksen intressien mukaan keskusteluja voidaan syventää tarvittavasti. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 66-67.)

Tässä opinnäytetyössä keskeisiksi teoriassa esitetyiksi peruskäsitteiksi nousivat lastensuojelu, perhetyö ja vanhemmuus. Lastensuojelun alakäsitteinä ovat kunnan rooli lastensuojelussa, lastensuojelun periaatteet ja avohuolto. Perhetyötä käsitellään osana lastensuojelun avohuoltoa sekä menetelmien ja perhetyöntekijän näkökulmasta. Vanhemmuus määritellään itsellisenä käsitteenä ja yhdistäen sitä lastensuojelun ja perhetyön käsitteisiin.

Kun käytetään haastattelua tutkimusmenetelmänä, pystytään olemaan vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Näin tilanteesta saadaan joustava, säädeltävä ja saadaan enemmän vastausten tulkintamahdollisuuksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 193-194.)

5.2 Tutkimusaineiston keruu

Tutkimuskohteen ymmärrys on kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus. Kerättävän aineiston määrä riippuu siitä, millaisella otoksella ajatellaan saatavan riittävästi tietoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 170.)

Opinnäytetyön teemahaastattelua varten haastateltiin neljää Laitilan lastensuojelun asiakasperhettä. Valituilla asiakasperheillä oli takanaan pitkä lastensuojelun asiakkuus. Asiakasperheet eivät ole opinnäytetyön tekijän asiakkaita, näin tutkimuksesta saatiin luotettavampi.

Haastateltavat perheet olivat Laitilan kaupungin lastensuojelun perhetyön asiakkaita. Mietimme työparini kanssa hänen asiakasperheistään neljä perhettä haastatteluun. Soitin näille ensin ja kysyin niiden halukkuutta osallistua tekemääni tutkimukseen. Tämän jälkeen lähetin virallisen kirjeen osallistumisesta tekemääni tutkimukseen. Kirjeen liitteenä oli teemahaastattelu runko, jotta perheillä oli mahdollisuus tutustua aihealueisiin etukäteen. Yksi perhe ei halunnut haastatteluun, koska piti haastattelun nauhoittamista ikävänä.

Haastattelut toteutettiin Helmikuussa 2012. Haastattelut tehtiin asiakasperheiden kotona, vanhemman kanssa. Perheen lapset olivat haastatteluhetkellä päiväkodissa, näin varmistettiin haastattelu ilman häiriötekijöitä. Nauhoitin kaikki haastattelut sekä tein tarvittaessa muistiinpanoja. Varasin yhdelle asiakasperheelle haastattelu-aikaa kaksi tuntia. Aika oli riittävä. Haastattelujen jälkeen litteroin aineiston tekstimuotoon. Litterointisivuja kertyi toista kymmentä.

Haastattelumateriaalista nousi lähinnä haastattelurunkoon pohjautuen esiin kolme keskeistä teemaa, jotka ovat lastensuojelun perhetyön asiakkuus, perhetyön tavoitteet ja kokemukset perhetyöstä sekä perhetyön kehittäminen. Käsittelin teemoja omina osiinaan. Näin kerätty aineisto tuli käsiteltyä kattavasti ja käyttäen aineistoa mahdollisimman paljon hyödyksi.

5.3 Tutkimusaineiston analyysi

Päätelmät tehdään ajatuksena yksityisen toistuvuus yleisessä. Yksittäisen tapauksen tutkimisella saadaan selville merkittävät ja toistuvat asiat. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 171.)

Laadullisen tutkimuksen analyysi käsittelee aineistoa kokonaisuutena. Aineiston tulkinnasta voidaan usein tehdä sekä yleispäteviä että yksittäistapaukseen liittyviä tulkintoja. (Alasuutari 1995, 38-39.)

Analyysin ensimmäisen vaihe on havaintojen pelkistäminen, joka jaetaan kahteen osaan: aineiston tarkasteluun tietystä näkökulmasta ja havaintomäärän karsimiseen yhdistämällä. Näin saadaan esille olennaisimmat asiat sekä teoriasta että aineistosta. (Alasuutari 1995, 40.)

Laadullisen analyysin toinen vaihe on tulkinnan tekeminen aikaisemmin saatujen havaintojen pohjalta. Tulkintoihin haetaan merkityksiä myös teoriasta ja pelkistämättömästä aineistosta. (Alasuutari 1995,44-46.)

Teemoittelu analyysimenetelmänä poimii haastattelujen aineistoista usein toistuvia piirteitä. Näitä yhteisiä piirteitä tulkitaan analyysissä tutkijan oman tulkinnan mukaan. Teemahaastattelussa esiin nousseet asiat liittyvät usein haastattelurunkoon sisällytettyihin teemoihin. Luokittelun avulla hieman erisisältöiset teemat saadaan jaettua luokkiin tulkintoja varten. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 173.)

Kuuntelemalla haastatteluja nauhalta useaan kertaan tietyt teemat nousivat esiin ja toistuivat haastatteluissa. Litterointi vahvisti kuullun pohjalta nousseiden teemojen esiintyvyyden. Analyysin teemoiksi muodostuivat lastensuojelun perhetyön asiakkuus, perhetyön tavoitteet ja kokemukset perhetyöstä sekä perhetyön kehittäminen. Tutkimustuloksiin poimittiin esimerkkejä saaduista havainnoista. Ne ovat haastattelumateriaalista saatuja keskeisiä havaintoja, joiden pohjalta tulkintaa ja analyysiä on tehty.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuutta on pyritty lisäämään kuvaamalla tutkimuksen toteuttamista tarkasti. Tämä on Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran (2004) mukaan ainoita tapoja varmentaa ainutlaatuisen tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksen luotettavuuteen voi vaikuttaa haastattelu tutkimusmenetelmänä. Haastateltava on voinut haluta antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia, eli esimerkiksi esiintyä hyvänä kansalaisena, tietoja hyvin hallitsevana tai moraaliset ja sosiaaliset velvollisuudet täyttävänä ihmisenä. Tämä voidaan ottaa huomioon aineiston tulkinnassa muun muassa välttämällä liikaa yleistämistä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 195-196.)

Validius eli pätevyys tarkoittaa tutkimusmenetelmän sovellettavuutta sen mittaamiseen, mitä halutaan mitata. Pätevyyden mittaamisen ja arvioimisen avulla varmistetaan, että tutkimuksen kuvaukset, tulkinnat ja selitykset sopivat yhteen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 216-217.)

Haastateltavien rajattu määrä mahdollisti yksittäisempien tulkintojen tekemisen. Vastausten määrillä ei voinut tehdä kovin suoria yleistyksiä, vaan tulkinnan pohjautuivat teemoina esiin nousseisiin yksittäisiin vastauksiin. Tutkimuskysymysten, haastattelurungon ja haastatteluista esiin nousseiden teemojen avulla tutkimuksesta muodostui kokonaisuus. Prosessin kuvauksessa näkyy, että työ on toteutettu pohjautuen teoriaan ja saaden tulokset analysoiduista haastatteluista.

Opinnäytetyön teoriaosuuteen valittiin lähdemateriaalia pyrkien kriittisyyteen ja monipuoliseen valikoimaan. Materiaalina käytettiin kirjallisuutta, Internet-lähteitä, raportteja ja selvityksiä.

Opinnäytetyötä pyrittiin toteuttamaan eettisesti suhtautumalla kriittisesti vallitsevia käytäntöjä ja tarjottua tietoa kohtaan. Opinnäytetyön prosessi on läpinäkyvä ja parhaan mukaan eettisesti oikein, tieteellisesti totta ja

yhteiskunnalle hyödyllistä. (Diakonia ammattikorkeakoulu 2010, 11-12.) Suhtautuminen opinnäytetyön prosessiin, työtä varten haastateltuihin ihmisiin ja opinnäytetyössä tehtyjä valintoja kohtaan pyrittiin säilyttämään eettisenä.

Eettisyyden aikaansaamiseksi opinnäytetyöhön tarvittaviin haastatteluihin kysyttiin tutkimuslupa. Haastateltavien identiteetti suojattiin valitsemalla asiakasperheitä, jotka eivät ole opinnäytetyön tekijän asiakkaita ja varmistamalla tunnistamattomuus aineiston analyysissä. Myös analyysissä olevat lainaukset ovat nimettömiä. Haastatteluissa saatu aineisto tuhottiin analyysin jälkeen.

5.5 Tutkimusjoukko

Haastateltavat olivat lastensuojelun perhetyön asiakasperheitä. Haastatteluihin osallistui perheen äiti. Koska olin antanut haastattelurungon etukäteen, oli perheen toisella vanhemmalla myös mahdollisuus tuoda näkökulma esille. Perheen lasten kokemukset tulivat haastatteluissa esille vanhempien tulkitsemana.

Haastatelluista yksi edusti yksinhuoltajaperhettä, yksi uusioperhettä sekä kaksi ydinperhettä. Lapsia perheissä oli yhdestä neljään. Koulutustaso oli alhainen, yhdelläkään haastattelemistani perheistä ei ollut ammatillista koulutusta. Työhistoriat olivat rikkiäisiä. Kolme haastateltavaa äitiä oli haastatteluhetkellä työttömänä.

Tutkimustani varten valitsin asiakasperheitä, joilla on pitkä historia perhetyössä. Ajatukseni oli, että työparini asiakasperheet voisivat kertoa luotettavammin minulle perhetyön kokemuksista sekä antaa mahdollisia uusia kehittämisideoita perhetyöhön.

6 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN ARVIOINTI

Tutkimustuloksien kirjaamista varten aineistoa käsiteltiin sekä kuuntelemalla haastatteluja nauhalta että lukemalla litteroitua aineistoa. Näin saatiin nostettua esiin tutkimusongelman kannalta olennaiset teemat, eli asiakkaiden perhetyön kokemuksiin liittyvät asiat.

6.1 Lastensuojelun perhetyön asiakkuus

Lähdin aluksi selvittämään perheen lastensuojelun perhetyön asiakkuuden syntymistä. Millainen oli perheen tilanne asiakkuuden alkaessa? Montako vuotta asiakkuus oli kestänyt ja miten perheet kokivat asiakkuuden alkamisen?

”mä olin varmaan aika väsyny, tai ei sitä huomannu itte, - hyvään väliin tuli perhetyö. Vaik mä olin sanonu, et mää haen apua, jos tarviin, niin ei sitä sit osannukka hakee, väsymys vaati virallista katkaisemista” (P1)

”arki oli yhtä oravanpyrää, ei sitä itte edes ymmärtäny” (P2)

Kaikki haastateltavat kokivat olleensa väsyneitä perheen tilanteeseen. Oma jaksaminen vanhempana herätti huolta vanhemmissa sekä väsymyksen vaikutukset muihin perheenjäseniin. Lastensuojelun asiakkuudet olivat kestäneet kolmesta vuodesta seitsemääntoista vuoteen.

”En oo ikinä ollu aikuisiällä ilman lastensuojelun asiakkuutta” (P2)

Perhetyö oli aloitettu yhdessä perheessä jo ennen ensimmäisen lapsen syntymää neuvolan ennaltaehkäisevällä perhetyöllä. Ensimmäisen lapsen syntymä on vanhemmille suuri elämänmuutos. Omat epävarmat tunteet vanhempana saattavat nousta pintaan.

”tunsin itteni huonoksi äidiksi, olin epävarma. Loppujen lopuksi oli hyvä, että perhetyöntekijä kävi meillä” (P4)

Tieto perhetyöstä avohuollon tukitoimena oli saatu sosiaalityöntekijältä. Yksi haastatelluista oli pyytänyt perhetyötä itse. Yhdelläkään haastatelluista perheistä ei ollut aiempaa omakohtaista kokemusta perhetyöstä. Suhtautuminen tarjottuun perhetyöhön oli pääosin myönteistä. Lastensuojelun perhetyö perustuu vapaaehtoisuuteen, joka edistää myönteistä muutosta perheessä. Myös tietynlaisia ennakkoluuloja ja ystäviltä kuultuja negatiivisia kokemuksia perhetyöstä esiintyi. Yksi haastatelluista vanhemmista kertoi, ettei tiennyt mitä perhetyöntekijä tekee ja miksi se käy heidän perheessä, ajatus perhetyöstä pelotti aluksi.

Kaikkia perheitä yhdisti oman luonnollisen tukiverkoston puuttuminen. Isovanhemmat ja muut sukulaiset asuivat eri paikkakunnilla eikä heistä ollut apua lastenhoidossa ja kasvatuksessa tukemisessa. Perhetyöntekijälle voitiin kertoa kaikki senhetkisestä elämäntilanteesta, isovanhempia ei haluttu omilla vastoinkäymisillä vaivata.

Yksi haastateltavista edusti yksinhuoltajaperhettä, lasten isä ei ole lainkaan mukana perheen elämässä. Kolme haastateltavista kertoi, että perheen toinen vanhempi tekee paljon palkkatyötä, jotta perhe pärjäisi taloudellisesti paremmin.

6.2 Perhetyön tavoitteet ja kokemukset perhetyöstä

Perhetyön asiakassuunnitelmaan kirjataan työskentelyn tavoitteet yhdessä vanhempien, sosiaalityöntekijän ja perhetyöntekijän kanssa. Suunnitelmaan kirjataan perheen omat voimavarat muutoksen aikaansaamiseksi. Haastattelussa pyrin kartoittamaan minkälaista apua perheet itse kokivat tarvitsevansa, ja päästiinkö asetettuihin tavoitteisiin. Osa haastatelluista ei muistanut, mitä tavoitteita perhetyölle asetettiin aloituspalaverissa.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että ovat saaneet tarkoituksenmukaista tukea perhetyöntekijältä. Perhetyöntekijä on antanut vanhemmille omaa aikaa, johon ei muuten olisi ollut mahdollisuutta. Lastenhoitoapu koettiin tarkoituksenmukaisena. Lisäksi tuki koulunkäynnissä koettiin hyväksi.

”se anta mul oma aikaa, autta koulunkäynnissä, läksyis, on avuksi mulle, hoita lapsii ja neuvo mua Kela ja muis asiois” (P3)

Haastateltavista kaikki toivoivat saavansa perhetyöntekijältä keskusteluapua. He kertoivat, että on helpompi puhua ulkopuoliselle ihmiselle perheen asioista, kuin esimerkiksi omille vanhemmilleen tai hyvälle ystäville. Yksi haastatelluista kertoi ammatillisen keskusteluavun olevan hänelle todella tärkeää.

”se on ihan mun henkireikä, neuvoo ja auttaa mua ammatillisesti, Kun se menee kotiin ni se ei enää miäti näit meijä juttui, mun äiti miättis” (P2)

Perhetyöntekijän suhtautuminen perheeseen koettiin myönteisenä. Perhetyöntekijää odotettiin perheeseen. Erityisesti lapset odottivat käyntejä innostuneesti. Yksi haastatelluista kertoi kokeneensa aluksi perhetyön uhkana.

” aluks se suhtautus perheeseen huanosti, must tuntui, et hän ol semne korkkias ihminen. Tuntus, et mää en tee mittä oikee. Hän vaa tiätää” (P3)

”syntyi luottamuksellinen suhde, ei oo tarvinnu salat mitään, tosi hyvä suhde. Olo ei tunnu ulkopuoliselt” (P1)

Vanhemmuuden tukeminen ja äidin oma jaksaminen oli kaikille tärkeää. Myös kahdenkeskinen aika perheen toisen lapsen kanssa koettiin merkittäväksi kahdessa perheessä, jossa lapsia oli useampi. Kodinhoitoon liittyvää ohjausta ja yhdessä tekemistä tarvittiin yhdessä perheessä.

Kolme haastateltavaa koki, että perhetyöntekijän ja perheen välille oli syntynyt luottamuksellinen ja avoin yhteistyösuhde. Ristiriitatilanteita oli ollut ainoastaan yhdessä perheessä.

”mun äiti oli käymäs ja se puhus mun asioit mun äitin kuullen, äiti pahotti miälensä” (P4)

”raha-asiat, tyäasiat, lapsen hoito ym. jutuista. perhetyöntekijä sanos, et mitä hänen miälest pitäs tehdä, eikä ne ollu yhtää sillai ko mää ajatteli hän kommentoi omat näkemyksensä ja mielipiteensä” (P4)

Yhteistyö sosiaalityöntekijän kanssa koettiin hyvänä, ainoastaan sosiaalityöntekijän tavoittaminen puhelimitse koettiin hankalaksi. Soittopyyntöihin kuitenkin vastattiin. Perhetyöntekijän tavoitettavuudessa ei ollut ongelmia. Perheet kokivat, että sovitut aikataulut pitävät, eikä peruuntuneita käyntejä perhetyöntekijän taholta ole ollut. Yksi haastatelluista kertoi, että saa perhetyötä tarvittaessa suunniteltua enemmänkin ajallisesti. Myös viikonloppu tapaamisista oli ollut puhetta. Perhetyöntekijä kävi perheissä kerran tai kaksi viikossa, kaksi tuntia kerrallaan.

Perheiden selviytyminen arjesta ilman perhetyöntekijän antamaa tukea koettiin haasteelliseksi.

”olisin mä varmaan ilman perhetyötä selvinny jollain tavalla, mut kyl se iso apu oli” (P4)

”pakko se olis ollu selviytyä, mut tosi hyvä et perhetyöntekijä on käyny” (P3)

”alkuvaihees ei varmast oltas selvitty ilman perhetyöntekijää, oli niin paljon kaikkee” (P1)

”en varmaan olis yhdes välis pärjänny, tilanne ol nii kaottinen, paljon ulkopuolisia juttuja” (P2)

Haastatellut perheet pitivät hyvänä myös muita tarjottuja avohuollon tukitoimia. Kaikille perheille oli tarjottu lapsille ilmaista päivähoitopaikkaa. Päivähoitopaikka oli järjestynyt nopeasti. Yksi perhe ei ottanut vastaan tarjottua päivähoitopaikkaa. Perhe oli kokeillut päivähoitoa, mutta se koki sen huonoksi. Myös avohuollon tukitoimena oli tarjottu tukiviikonloppuja lapsille lastensuojelulaitoksessa. Yksi haastatelluista ei ole käyttänyt tukiviikonloppumahdollisuutta, koska lapsi alkoi oireilla psyykkisesti tukiviikonloppujen jälkeen. Perheneuvolan palveluja oli tarjottu kaikille haastatteluille perheille. Myös tukiperheistä oli ollut puhetta.

Kolme haastatelluista perheistä koki, että perhetyöntekijän antama tuki on muuttanut perheiden tilannetta positiivisempaan suuntaan. Tasapaino on lisääntynyt arjessa. Perhetyöntekijä on puolueeton ja perheen ulkopuolinen henkilö, joten häntä pidettiin jonkinlaisena sovittelijana perheen asioissa.

”se on rauhottanu, ollaan yhdes pystytty puhuma parisuhteesta ja perheen asioista, mitä ei normaalisti esimerkiksi miehen kans puhuttas” (P4)

”ku sitä ei vaan lopetettas, olis kaupungil resursseja pitää se” (P1)

6.3 Perhetyön kehittäminen

Yksi haastatelluista koki, ettei ole saanut riittävästi tukea vanhemmuuteen. Hän olisi toivonut enemmän konkreettisia neuvoja kasvatuksesta.

” neuvois miten mun täytyy toimia, joku neuvois, et mää tekisin oikeen, kertos mulle kuin kauan mun täytyy jaksaa” (P3)

Yksi haastatelluista toi esille, että perhetyöntekijän tulisi kuunnella asiakasta enemmän.

”kyl mä ymmärrän, et halutaan auttaa. Mut jos joku tule sanoma mul, et mite mä kasvata lasta, me ei tykätä kuulla ulkopuolista kommenttia tietyistä asioista” (P4)

Kaikki perheet kertoivat, että heidän tukiverkostonsa on vahvistunut perhetyön myötä. Perheet olivat saaneet perhetyöntekijän suosituksesta muun muassa perhekahvilasta uusia ystäviä itselleen. Perhetyöntekijä toivottiin mukaan ensimmäisille kerroille perhekahvilaan. Perhetyöntekijän toivottiin kannustavan asiakkaita kokeilemaan jotain uutta esimerkiksi harrastusta. Myös harrastustoimintaan toivottiin aluksi perhetyöntekijää mukaan.

Perhetyön kehittämideoita tuli osalta perheistä. Perhetyöntekijän toivottiin järjestävän useammin toiminnallista ohjelmaa perheelle. Kesäiset uintireissut ja retket olivat jääneet positiivisesti mieleen. Perheet toivoivat, että tehtäisiin yhdessä enemmän erilaisia kodin ulkopuolelle suuntautuvia asioita, retkiä ja uintireissuja. Saisi enemmän tietoa, mitä lapsiperheille tarkoitettuja tapahtumia kaupungissa on.

Tässä tutkimuksessa kaikki haastattelemani perheet kokivat hyötyneensä perhetyöstä. Osan mielestä perhetyöntekijän antamalla tuella oli aikaan saatu positiivinen muutos perheiden tilanteeseen.

Tutkimustulokset ovat selkeitä ja Laitilan perhetyön kannalta positiivisia. Asiakkaat ovat pääosin tyytyväisiä saatuun perhetyöhön. Kehittämideoat ovat rakentavia ja toteuttamiskelpoisia. Tutkimuksen toteuttaminen haastatteluineen ja analyysineen saatiin pidettyä luotettavana, joten tuloksia voidaan myös pitää luotettavina. Opinnäytetyössä pyritään esittämään tulokset niin, että Laitilan kaupungin sosiaalitoimen ja perhetyöntekijöiden on helppo poimia siitä ajatuksia omaan työhönsä.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Johtopäätökset ja kehittämisideat

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuulla Laitilan kaupungin lastensuojelun asiakasperheiden kokemuksia perhetyöstä ja antaa tutkimusten tulosten pohjalta kehittämisideoita sosiaalitoimiston perhetyöntekijöille. Tutkimukseni on työelämälähtöinen, koska tulosten avulla Laitilan kaupungin perhetyöntekijät pystyvät kehittämään työtään. Tutkimuskysymykseni oli, miten perheet ovat kokeneet perhetyön. Johtopäätökseni perustuvat asiakasperheiden haastatteluihin ja niistä saatuihin tuloksiin.

Asiakasperheet ovat perhetyön keskiössä, joten heiltä saatu palaute on ensiarvoisen tärkeää tutkijalle. Tutkimukseeni osallistuneet asiakasperheet kertoivat haastatteluissa hyötynensä perhetyöstä. Perhetyön avulla oli saatu aikaan positiivista muutosta perheiden elämänhallintaan.

Perhekeskeisessä työtöteessä on monenlaisia tapoja. Yhteistä sille on koko perheen kohdentuminen asiakkaaksi. Perheen tilannetta käsitellään kokonaisuutena. Perheen sisäistä maailmaa ja keskinäistä vuorovaikutusta pyritään vahvistamaan. Perhetyöntekijän työ asiakasperheissä koostui lapsen hoitamisesta, puuhaamisesta lapsen kanssa, virikkeiden tarjoamisesta, kodin arkisista askareista huolehtimisesta, kuuntelemisesta sekä keskustelemisesta.

Perhetyöntekijät voisivat kehittää omaa työtään järjestämällä kerran kuukaudessa asiakasperheille toiminnallista ohjelmaa, esimerkiksi lähtemällä yhdessä kotieläinpuistoon, uimarannalle, metsäretkelle ym. Perhekahvilassa voisi olla muutaman kerran kuukaudessa myös perhetyöntekijä mukana. Perhekahvilassa voitaisiin tuoda esille seuraavan kuukauden lapsiperheille tarkoitetut vapaa-ajanviettomahdollisuudet.

Perhetyön asiakasperheiden taustalta löytyi monenlaisia asioita. Vanhempien oma lapsuus oli rikkonainen ja myös he olivat olleet lastensuojelun asiakasperheitä omassa lapsuudessaan. Selviytymistavat kaaosmaisesta perhetilanteesta lapsella ovat lähes samanlaisia, oli sitten kyseessä vanhempien päihdeongelma, mielenterveysongelma tai perheväkivalta. Ydinkysymyksenä on se, että lapsi ei saa vanhemmiltaan sitä, mitä hän tarvitsee kehittyessään kohti tervettä aikuisuutta. (Taitto 2002, 19.)

Perhetyöntekijältä saatu tuki auttoi vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Merkittävimpinä pidettiin keskusteluhetkiä perhetyöntekijän kanssa. Vuorovaikutus koettiin avoimena ja luottamuksellisena. Perhetyöntekijän avulla perheessä pystyttiin keskustelemaan myös epämieluisista asioista perheessä. Perhetyöntekijä oli myös perheen lasten mielestä odotettu ihminen.

Perhetyön tehtävänä on tukea selviytymään arjessa, rohkaista elämään eteenpäin sekä auttaa sietämään elämän erilaisia asioita ja levittää elämäkokemusten kautta kypsyyttä tietoa ja taitoa. Työssä luodaan uskoa ja luottamusta omassa elämässä selviytymiseen. Perhetyö on tulevaisuuden työtä, mahdollisuuksien avaamista.

Nykypäivänä korostetaan niin lastensuojelutyön kuin myös muissa sosiaalipalveluiden ja terveystalveluiden tehtävää osana lapsiperheiden ongelmien ehkäisyssä. Valtioneuvoston tekemässä selonteossa korostetaan varhaista puuttumista lasten ja nuorten kasvun sekä perheiden hyvinvoinnin ongelmiin. Selonteon mukaan yhteiskunnan palvelujärjestelmään pitää tehdä varhaisen puuttumisen toimintaperiaate, jota yhteistyössä sosiaalihuollon, terveydenhuollon ja muut lasten ja nuorten parissa työskentelevät käyttävät. Pitäisi myös vahvistaa lasten ja nuorten kanssa työskentelevien taitoja tunnistaa ja puuttua vaikeuksiin. Ensisijainen toimintatapa on varhainen puuttuminen jo inhimillisyytensä vuoksi ja se myös säästää yhteiskunnan resursseja. (Raunio 2010, 289.)

Tutkijan saamista tuloksista päätellen perhetyön painopisteen tulisi olla ennaltaehkäisevässä työssä. Kun interventiot tehtäisiin tarpeeksi ajoissa ennen

tilanteen kriisiytymistä perheissä, voidaan perheitä auttaa perhetyön keinoin paremmin.

Pohdittaessa syitä lasten pahoinvointiin pitää kiinnittää huomio sosiaaliturvan, yhteiskunnalliseen muutoksen ja palvelujärjestelmään liittyvien tekijöiden ohella erityisesti lasten vanhempiin. Pahoinvoivassa lapsiperheessä eivät oireile vain lapset, vaan myös vanhemmat, jotka kärsivät esimerkiksi päihdeongelmista ja mielenterveysongelmista. Nämä ongelmat voivat heikentää vanhempien kykyä turvata lapsen normaali kasvu ja kehitys ja saattavat aiheuttaa lastensuojelutoimia. Ongelmat saattavat aiheuttaa perheessä myös työttömyyttä tai köyhyyttä. Moniongelmaisia vanhempia saatetaan pitää myös syrjäytyneinä tai vakavassa syrjäytymisriskissä olevina. Jos vanhemmat syrjäytyvät, uhkaa myös lapsen syrjäytyminen normaalista kasvusta ja kehityksestä. (Raunio 2010, 285-286.)

7.2 Opinnäytetyön prosessi ja oppimiskokemukset

Opinnäytetyöprosessi alkoi jo ensimmäisistä tehtävistä koulutuksen alussa vuonna 2010. Tein silloin ammattianalyysitehtävän perhetyöstä. Opinnäytetyöni tekemisen aloitin keväällä 2011. Tutkimusluvan haastatteluille hain Joulukuussa 2011 sosiaalijohtajalta.

Helmikuussa 2012 haastattelin asiakasperheet ja litteroin tutkimusaineiston heti haastattelujen jälkeen. Haastattelut asiakasperheiden kotona sujui mielestäni hyvin, vaikken ollut osaa vanhemmista koskaan tavannutkaan. Maaliskuussa 2012 muokkasin vielä teoriaosuutta sekä liitin tutkimusaineistoni työhön. Viimeistelyvaiheen tein valmiiksi juuri ennen työn lopullista palautusta. Tähän olisi tarvinnut varata enemmän aikaa. Ennen palautusta tuli vielä mieleen paljon erilaisia pieniä asioita, joita työhön olisi voinut lisätä.

Ohjausta opinnäytetyön prosessiin on saanut mielestäni riittävästi. Henkilökohtaista ohjausta olisi voinut olla enemmän. Verstasistunnot eivät olleet

mielestäni tarkoituksenmukaisia. Olen työskennellyt opinnäytetyöprosessin aikana itseohjautuvasti kuitenkin osallistumalla pakollisiin verstaasituntoihin. Koulutuksen aikana opitut asiat tukivat hyvin opinnäytetyöprosessia.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen saanut uusia näkökulmia perhetyöhön ja sen kehittämiseen. Jatkotutkimuksen aiheena näkisin asiakasperheiden kokemukset kehittämisideoista ja niiden toimivuudesta. Toinen jatkotutkimuksen aihe voisi olla vastaava haastattelu jo perhetyön asiakkuuden päättäneille perheille.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 1995. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Bardy, Marjatta; Salmi, Minna & Heino, Tarja 2003. Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Stakes raportteja 263. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Viitattu 15.1.2012.
http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/C_17_ISBN_9789524930994.pdf
- Heino, Tarja 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Stakesin työpapereita 9/2008. Helsinki. Stakes.
- Heino, Tarja; Berg, Kristiina & Hurtig, Johanna 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Helsinki. Stakes / julkaisut 2000.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hurtig, Johanna 2003. Lasta suojelemassa – etnografia lasten paikan rakentumisesta lastensuojelun perhetyön käytännöissä. Rovaniemi. Lapin Yliopistopaino.
- Hurtig, Johanna; Hautajärvi, Sanne & Rantalaiho, Ulla-Maija 2003. Lastensuojelua kehittämässä – arvioivia näkökulmia Nuorten Ystävien Lapsi Lapissa – projektiin. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 46. Rovaniemi. Lapin Yliopistopaino.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki. Edita.

- Kananoja, Aulikki; Lähteinen, Martti; Marjamäki, Pirjo; Laiho, Kristiina; Sarvimäki, Pirjo; Karjalainen, Pekka; Seppänen, Marjaana 2007. Sosiaalityön käsikirja. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Kivijärvi, Saila; Rönkä, Anna & Hyväluoma, Johanna 2009 teoksessa: Rönkä, Anna; Malinen, Kaisa & Lämsä, Tiina (toim.) 2009. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva. WS Bookwell Oy.
- Korkiakangas, Mirja 2002. Tapaustutkimus asiakaslähtöisistä työorientaatioista lastensuojelun perhetyössä. Nuorten Ystävät Ry. Multiprint Oy.
- Kunnat.net i.a. Viitattu 11.1.2012. Saatavissa www.kunnat.net.
- Laitilan sosiaalitoimi 2009. Perehdytyskansio.
- Lastensuojelu.info i.a. Viitattu 11.1.2012. Saatavissa www.lastensuojelu.info.
- Mikkola, Matti 2004 teoksessa: Puonti, Annamajja; Saario, Tuula & Hujala, Anne (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Mäkelä, Johanna & Törrönen, Maritta 1996. Dokumentoitu lapsi. Miten lapsi näkyy lastensuojelun asiakirjoissa. Aiheita. Helsinki. Stakes.
- Pietinhuhta, Jaana 2008. Porin lastensuojelun perhetyön yksikön asiakasperheiden kokemuksia perhetyöstä. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Puonti, Annamajja; Saario, Tuula & Hujala, Anne (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Raunio, Kyösti 2010. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki. Hakapaino.
- Saarnio, Tuula 2004 teoksessa: Puonti, Annamajja; Saario, Tuula & Hujala, Anne (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Sarvimäki, Pirjo & Siltaniemi, Aki (toim.) 2007. Sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön tehtävärakennesuositus. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Simpplu, Terhi & Vuorisalo, Marja 2002. "Kanssakulkija arjessa" Asiakasperheiden kokemuksia lastensuojelun avohuollon perhetyöstä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsingin toimipaikka. Opinnäytetyö.
- Sosiaali- ja terveysministeriö i.a. Viitattu 15.1.2012. Saatavissa www.stm.fi.

Sosiaaliportti i.a. Viitattu 11.1.2012. Saatavissa www.sosiaaliportti.fi.

Taitto, Annika 2002. Huomaa lapsi; päihdeongelma perheessä. Jyväskylä.

Gummerus Kirjapaino Oy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a. Viitattu 11.1.2012. Saatavissa www.thl.fi.

Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva (toim.) 2007. Perhetyön tieto. Tallinna. Vastapaino.

LIITE 1: KIRJE HAASTATELTAVILLE

HYVÄT HAASTATELTAVAT

Kiitän osallistumisestasi haastatteluun. Opiskelen Porin Diakonia-Ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Teen opinnäytetyöni Laitilan kaupungin sosiaalitoimen perhetyöhön. Opinnäytetyöni tavoitteena on tarkastella Laitilan Kaupungin lastensuojelun perhetyön asiakasperheiden kokemuksia perhetyöstä.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää kaupungin lastensuojelun perhetyötä. Haluan kuulla teitä perhetyön asiantuntijoina oman kokemuksenne kautta. Teidän mielipiteenne ja kokemuksenne perhetyöstä on ensiarvoisen arvokasta tietoa minulle.

Tutkimustani varten olen valinnut neljä perhetyön asiakasperhettä haastatteluun. Haastattelut on tarkoitus nauhoittaa, jotta saan kaiken tarvittavan tiedon tutkimukseeni. Haastattelujen tiedot tulen käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti eikä teidän perheenne henkilöllisyyksiä tule missään vaiheessa esille. Työ valmistuu Huhtikuussa 2012.

Otan teihin yhteyttä lähipäivinä, sopiaksemme haastatteluajan. Tämän kirjeen mukana olen laittanut haastattelussa käytettävät aihealueet. Haluan antaa teille mahdollisuuden tutustua niihin etukäteen.

Yhteistyöterveisin

Hanna Aalto

LIITE 2: HAASTATTELURUNKO

TEEMAAHAASTATTELUN RUNKO

ASIAKKUUS

- Minkälainen oli perheenne tilanne perhetyön alkaessa?
- Kuinka kauan olette olleet lastensuojelun asiakkaita?
- Mikä oli mielestänne keskeisin syy perhetyön aloittamiselle?
- Miten suhtauduitte tarjottuun perhetyöhön?
- Kuinka kauan perhetyöntekijä on käynyt perheessänne?

PERHETYÖN KOKEMUKSET

- Minkälaisia tavoitteita perhetyölle asetettiin aloituspalaverissa?
- Päästiinkö asetettuihin tavoitteisiin?
- Mitä perhetyöntekijä tekee teidän perheessänne?
- Syntyikö välillenne luottamuksellinen ja avoin yhteistyösuhde?
- Minkälainen on mielestänne ollut perhetyöntekijän suhtautuminen perheeseen?
- Kuinka usein perhetyöntekijä käy perheessänne?
- Oletteko saaneet mielestänne riittävästi tarkoituksenmukaista tukea perhetyöntekijältä?
- Minkälaista apua koette tarvitsevanne perhetyöntekijältä?
- Minkälaista tukea koette saaneenne perhetyöntekijältä?
- Onko teidän ja perhetyöntekijälle syntynyt ristiriitatilanteita?
- Miten olette kokeneet yhteistyön perhetyöntekijän kanssa?
- Miten koette yhteistyön sosiaalityöntekijöiden kanssa?
- Koetteko, että olisitte selviytyneet arjesta ilman perhetyöntekijän käyntejä kotonanne?
- Olisitteko tarvinneet muunlaista tukea vanhemmuuteen perhetyöntekijän antaman tuen lisäksi?
- Onko tukiverkostonne vahvistunut perhetyöntekijän myötä?

- Minkälaisia muita tukipalveluita perheellenne tarjottiin?
- Miten koette perheenne tilanteen muuttuneen perhetyöntekijän käyntien myötä?
- Onko perhetyö vastannut teidän odotuksianne?
- Miten perheenne lapset ovat suhtautuneet perhetyöhön?
- Millaista palautetta lapset ovat antaneet perhetyöstä?
- Miten mielestänne perhetyötä tulisi jatkossa kehittää?